

6. Δικαιώματα και καθήκοντα

1. Γενικά πιστεύεται πως δικαιώματα και καθήκοντα είναι αντίθετα. Τα πρώτα είναι επιθυμητά τα δεύτερα επαχθή. Μερικοί λένε πως είναι συμπληρωματικά και άλλοι πως είναι ίδια.

Όπως κι αν είναι, ένας άνθρωπος απολαμβάνει τα δικαιώματά του μόνο στον βαθμό που οι άλλοι τηρούν ορισμένα σχετιζόμενα καθήκοντα να σέβονται και να μην παραβιάζουν αυτά τα δικαιώματα. Όλοι έχουμε δήθεν αναφαίρετα και δήθεν εξασφαλισμένα από το Σύνταγμα και τους νόμους δικαιώματα στην ζωή, την ακεραιότητα και την περιουσία μας· όμως αυτά δεν έχουν καμιά αξία όταν δυο μασκοφόροι μας επιτεθούν στον σκοτεινό δρόμο, μας χτυπήσουν και μας πάρουν πορτοφόλι, ρολόι και δαχτυλίδι(α) και ό,τι άλλο.

Τα όποια δικαιώματα στην πραγματικότητα απορρέουν μόνο από την τήρηση καθηκόντων εκ μέρους όλων των πολιτών. Γι' αυτό σε αρχαίους πολιτισμούς και στην Αγγλοσαξωνική πολιτική παράδοση μέχρι πρόσφατα, τονιζόταν πρωτίστως η τήρηση των καθηκόντων.

Σήμερα τονίζονται τα δικαιώματα και σπάνια ελάχιστοι αναφέρουν ή ενδιαφέρονται για καθήκοντα. Γι' αυτό ίσως υπάρχει τόση εγκληματικότητα, απάτη, ανηθικότητα και σύγχυση στις κοινωνίες μας. Αφού όμως δίνεται τόση έμφαση στα δικαιώματα, ας τα εξετάσουμε πιο επισταμένα και ας επιχειρήσουμε να τα βάλουμε σε κάποια τάξη διαχωρίζοντάς τα από την καταστροφική ελευθεριότητα που διαποτίζει την εποχή μας.

2. Το πρώτο πράγμα που πρέπει να κατανοήσουμε είναι πως δικαιώματα και καθήκοντα εγείρονται από την ίδια τη Φύση, δηλαδή από τις φυσικές σχέσεις των ανθρώπων με το περιβάλλον τους (που είναι το σύμπαν) και μεταξύ τους σε μια κοινωνία. Δεν είναι δηλαδή αυθαίρετα, ξεκρέμαστα.

Όταν αυτές οι φυσικές σχέσεις δεν παρακωλύονται, δεν στρεβλώνονται ή δεν παραβιάζονται από ποικίλες επιβλαβείς ενέργειες όπως η ρύπανση, ο φόνος, η ληστεία και παρόμοιες, τότε υπάρχει αρμονία και το κράτος δεν χρειάζεται να παρεμβαίνει. Για παράδειγμα, το κράτος δεν ρυθμίζει το πώς αναπνέουμε – αργά ή γρήγορα: αυτή η λειτουργία γίνεται φυσικά από μόνη της. Ούτε ρυθμίζει το πώς και πού κάνουμε ψώνια – αν θα πάμε με τα πόδια κοντά ή με αμάξι μακριά, σε μπακάλικο ή σουπερμάρκετ, αν θα αγοράσουμε το γάλα ή την οδοντόπαστα της μιας ή άλλης εταιρείας.

Στις μέρες μας όμως το κράτος παρεμβαίνει ποικιλότροπα στην παιδεία, υγεία, βιομηχανία, ναυτιλία, σε εμπορικές, παραγωγικές και άλλες δραστηριότητες με πολλά Υπουργεία και δεκάδες δημόσιους οργανισμούς. Όταν ο παρεμβατισμός έχει τέτοια έκταση, αυτό σημαίνει πως κάποια φυσική σχέση με το περιβάλλον ή μεταξύ των πολιτών παρεμποδίζεται, διαστρεβλώνεται ή παραβιάζεται και πως κάποιο φυσικό δικαίωμα παραγνωρίζεται. Η πολυνομία και πολυσχιδής παρέμβαση του κράτους επιχειρεί να εξουδετερώσει το εμπόδιο και να διορθώσει

τη στρέβλωση – όταν δεν επιδιώκεται ίδιον όφελος από τους κυβερνήτες, κάτι που γίνεται συχνά στις μέρες μας. Όμως η πολυνομία με τη σειρά της προκαλεί (νέα) δυσαρμονία στις σχέσεις των πολιτών. Διότι τέτοιοι νόμοι δεν εναρμονίζονται πλήρως με φυσικές καταστάσεις: είναι περιοριστικοί αν όχι καταπιεστικοί. Στη γενική κατάσταση άγνοιάς τους οι κυβερνήτες πάλι παρεμβαίνουν για να ανακουφίσουν την αυξημένη ένταση και δυσαρμονία (ή για ίδιον όφελος): θεσπίζουν πρόσθετους νόμους που με τη σειρά τους προκαλούν πρόσθετη ένταση και δυσαρμονία. Έτσι δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος.

Ο φυσικός νόμος, πχ για τη χρήση των δρόμων από πεζούς, ποδηλάτες ή οδηγούς αυτοκινήτων, είναι πως **πρέπει να συμπεριφερόμαστε (δηλαδή να περπατούμε ή να οδηγούμε) με τέτοιο τρόπο ώστε να μην βάζουμε σε κίνδυνο τη ζωή ή την ακεραιότητα κανενός**. Επειδή όμως δεν μπορούμε, ή μάλλον δεν θέλουμε, να τηρήσουμε αυτή τη φυσική ρύθμιση, το κράτος έχει θεσπίσει τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας που θέτει πολλούς κανόνες για τη συμπεριφορά μας: να οδηγούμε στη δεξιά πλευρά του δρόμου, να σταματάμε στα κόκκινα φανάρια, να μην τρέχουμε πάνω από καθορισμένη ταχύτητα σε καθορισμένα μέρη κλπ. Κι επειδή αυτοί οι κανόνες παραβιάζονται, το κράτος επιβάλλει πρόσθετα μέτρα – πρόστιμα, αφαίρεση άδειας κλπ.

3. Επειδή τα δικαιώματα και καθήκοντα δεν συνδέονται πλέον με τη φύση των πραγμάτων κι επικρατεί άγνοια για το θέμα, υπάρχει επιπλέον σύγχυση για τα αληθινά, πρωταρχικά δικαιώματά μας.

Για παράδειγμα, υπάρχει στην παγκόσμια στόχαση το δικαίωμα «για εργασία». Αλλά πώς εννοείται η 'εργασία'; Ποια είναι η φύση της;...Οπωσδήποτε χρειάζεται να εργάζονται οι πλείστοι άνθρωποι. Όμως, αφού η εργασία συνίσταται σε πολλές απλούστερες ενέργειες όπως η σκέψη, το γράψιμο, η μετακίνηση του εργαζομένου ή των υλικών που απαιτούνται, ο χειρισμός συνέργων και παρόμοια, υπάρχουν άλλες προτεραιότητες που πρέπει να διασφαλιστούν πρώτα. Διότι, πχ, αν δεν έχεις το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης, ή ελεύθερης μετακίνησης, τότε το δικαίωμα «για εργασία» είναι άσχετο, κούφιο. Η ελευθερία «σκέψης» επίσης αναφέρεται συχνά ως αναφαίρετο δικαίωμα. Αυτό είναι όμως παραπλανητικό διότι όλοι έχουμε αυτή την ελευθερία εκ φύσεως: κανείς δεν μπορεί να μας εμποδίσει να σκεφτόμαστε όποτε και ό,τι θέλουμε, εκτός αν βλάψει τις νοητικές λειτουργίες μας. Αυτό που εννοούμε είναι στη πραγματικότητα *ελευθερία έκφρασης*. Άλλο δημοφιλέστατο δικαίωμα είναι αυτό της «απεργίας». Στην πραγματικότητα αυτό δεν είναι καθόλου δικαίωμα αλλά μάλλον αδίκημα αφού, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις, παραβιάζεται το συμβόλαιο του εργαζόμενου με τον εργοδότη του. Όπως βλέπουμε συχνότατα, η απεργία προκαλεί τρομερές εντάσεις, πιέσεις και ζημιές.

Ας ερευνήσουμε το θέμα εκ νέου με διαφορετική προσέγγιση.

4. Πρώτα είναι χρήσιμο να βεβαιωθούμε για τη σημασία της φράσης «φύση των πραγμάτων», που αγγίξαμε πιο πάνω. Πχ. είναι φυσικό να περπατάμε με τα πόδια και όχι με τα χέρια – αν και σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στο τσίγκο με τους ακροβάτες, η μετακίνηση μπορεί να γίνεται με τα χέρια. Από την άλλη είναι

φυσικό να χρησιμοποιούμε τα περισσότερα σύνεργά μας (κλειδιά, μαχαιροπήρουνα, πριόνια, σφυριά κλπ) με τα χέρια μας. Είναι αφύσικο αν όχι αδύνατο να παίζει κάποιος βιολί με τα πόδια του!

Ένας επιφανής Άγγλος νομικός του 18ου αιώνα, ο Sir William Blackstone, έγραψε:

Ο κύριος σκοπός της κοινωνίας είναι να προστατεύει τα άτομα στην απόλαυση εκείνων των απόλυτων δικαιωμάτων με τα οποία επενδύθηκαν από τους αμετάβλητους νόμους της Φύσης. Αυτά όμως δεν μπορούν να διασφαλιστούν ειρηνικά χωρίς την αμοιβαία βοήθεια και συναλλαγή που επιτυγχάνεται με την εγκαθίδρυση φιλικών και συντροφικών κοινοτήτων. (κεφ 1, 3: *Commentaries on the Laws of England*, Λονδίνο 1965-9.)

Η «βοήθεια και συναλλαγή» είναι ακριβώς ο σεβασμός των δικαιωμάτων που εκδηλώνεται με την τήρηση των καθηκόντων. Επιπλέον ο Μπλάκστοουν λέει πως οι άνθρωποι προικίζονται (=επενδύονται: are invested with) με δικαιώματα από τους αιώνιους νόμους της Φύσης. Τα δικαιώματα εγείρονται από, και σχετίζονται άμεσα με, φυσικούς νόμους ή, με άλλα λόγια, αποτελούν φυσικές ανάγκες.

Ας δούμε τώρα ποια δικαιώματα εγείρονται άμεσα από την ίδια τη φύση του ανθρώπου και του κόσμου στον οποίο υπάρχει και κινείται, ή, με άλλα λόγια, ποιες είναι οι φυσικές ανάγκες του ανθρώπου που πρέπει να ικανοποιούνται αν ο άνθρωπος είναι να ζήσει μια ζωή πληρότητας, γνώσης και ευτυχίας. Και σε τελευταία ανάλυση, όλοι θέλουμε τη συντήρηση αυτής της ζωής για όλη τη φυσική διάρκειά της και περιμένουμε πως όλοι σεβόμαστε αυτό το δικαίωμα.

Στη Διακήρυξη Ανεξαρτησίας των ΗΠΑ, την οποία συνέταξε ο Jefferson (1776), λέγεται πως οι άνθρωποι «είναι προικισμένοι από τον Πλάστη τους με ορισμένα αναποξένωτα Δικαιώματα»: κορυφαία δε δικαιώματα είναι «η Ζωή, η Ελευθερία και η επιδίωξη της Ευτυχίας».

5.1 Για να ζήσει ο άνθρωπος φυσικά στον κόσμο αυτό χρειάζεται τη σωματική του ακεραιότητα. Αυτή η σωματική ακεραιότητα δίνεται εκ φύσεως από την αρχή, με τη γέννηση του ανθρώπου. Τυχαίνει ορισμένοι άνθρωποι κάποτε να γεννιούνται με κάποια αναπηρία, κάποια οργανική βλάβη, και αυτή επηρεάζει τον τρόπο ζωής τους και τη σταδιοδρομία τους. Αν οι συμπολίτες τους διαπνέονται από συμπόνια, θα βοηθήσουν, όσο είναι δυνατό, να θεραπευτεί η αναπηρία, και, εξάπαντος, δεν θα κάνουν τίποτε που θα χειροτερέψει την κατάσταση αυτών των ανθρώπων. Αν λείπει συμπόνια, τότε ας ισχύσει ο χρυσός κανόνας στο *Κατά Λουκά Ευαγγέλιο* (6.31) «Όπως θέλετε να κάνουν σε σας οι άλλοι άνθρωποι κάνετε και σεις το ίδιο σε αυτούς».

Η σωματική ακεραιότητα είναι το πρωταρχικό δικαίωμα για τη ζωή κάθε ανθρώπου. Αυτό όλοι το αναγνωρίζουν, και η νομοθεσία κάθε Πολιτείας διασφαλίζει αυτό το δικαίωμα απαγορεύοντας τον φόνο ή οποιαδήποτε σωματική βλάβη. Είναι η μεγάλη εντολή «Ου φονεύσεις». Και εφόσον οι πολίτες υπακούουν αυτή την εντολή, όλοι απολαμβάνουν ελεύθερα και ήσυχα το δικαίωμα ζωής.

5.2 Μόλις γεννηθεί ο άνθρωπος, το σώμα του καταλαμβάνει κάποιο χώρο. Καθώς μεγαλώνει, καθώς κινείται, όπου κι αν βρίσκεται καθόλη τη διάρκεια της ζωής του, κάθε άνθρωπος καταλαμβάνει κάποιο χώρο. Αυτός ο χώρος είναι εξίσου σπουδαίος όσο και η σωματική ακεραιότητα. *Διότι ο άνθρωπος δεν μπορεί να υπάρξει ζωντανός χωρίς αυτόν τον ελάχιστο χώρο που χρειάζεται ο όγκος του σώματός του.* Εκ φύσεως επίσης, είναι ον της στεριάς σε αντίθεση με πουλιά ή ψάρια. Ο άνθρωπος χρειάζεται και τροφή για να συντηρήσει τη ζωή του. Όλα τα τρόφιμα καθώς και ρούχα και κατοικίες προέρχονται από ή προσάγονται στην ξηρά για να μπορέσουν να χρησιμοποιηθούν.

Επιπλέον, μόλις γεννηθεί ο άνθρωπος και καθόλη τη διάρκεια της ζωής του, χρειάζεται αέρα, φως και ήπια θερμοκρασία. Αν αυτά τα στοιχεία απουσιάζουν, ή απουσιάζουν για πολύ, ο άνθρωπος πεθαίνει. Εκ φύσεως, όμως, αυτά τα στοιχεία υπάρχουν, και υπάρχουν σε αφθονία στον χώρο όπου ζει και κινείται ο άνθρωπος: έτσι τα απολαμβάνει όλα χωρίς καμιά προσπάθεια, εφόσον άλλοι δεν τον εμποδίζουν.

Όλα αυτά τα στοιχεία, χώρος, αέρας, φως και θερμότητα, τρόφιμα και άλλα, όλα βρίσκονται εκ φύσεως συγκεντρωμένα πάνω στη γη, στη στερεά επιφάνεια του πλανήτη όπου, εκ φύσεως, διαβιώνει ο άνθρωπος. Για να ζήσει, λοιπόν, ο κάθε άνθρωπος χρειάζεται να καταλαμβάνει ένα κομμάτι αυτής της επιφάνειας. Με άλλα λόγια *χρειάζεται να έχει ελεύθερη πρόσβαση σε ένα κομμάτι γης για να διαμένει και να εργάζεται. Τούτο είναι το δεύτερο πρωταρχικό δικαίωμα του κάθε ανθρώπου, και είναι καθήκον όλων των άλλων να μην του στερήσουν αυτό το κομμάτι γης με κανένα τρόπο.*

Η πρόσβαση στη γη δεν είναι θέμα προαίρεσης. Είναι ζήτημα ζωής ή θανάτου.

5.3 Η τρίτη πρωταρχική ανάγκη του ανθρώπου για να ζήσει είναι η τροφή. Πολύ σύντομα μετά τη γέννησή του (ακόμα και σαν έμβρυο στη μήτρα) ο άνθρωπος πρέπει να τραφεί. Χωρίς την κατάλληλη τροφή θα πεθάνει. Η τροφή, όμως, (το νερό και οι καρποί της γης) δεν είναι άμεσα προσιτή, όπως ο χώρος ή ο αέρας. Στην αρχή, κάποιος άλλος θα δώσει την τροφή στο βρέφος, και αργότερα ο ίδιος ο άνθρωπος θα κινηθεί για να την αναζητήσει και να την αποκτήσει. Μ' αυτή την ανάγκη για την τροφή που θα συντηρήσει τη ζωή, εγείρεται η ανάγκη της κίνησης στον χώρο. Αν ο άνθρωπος διψάσει, το νερό δεν θα έρθει να τον δροσίσει: πρέπει ο ίδιος να μετακινηθεί στον χώρο και να το βρει. Αν πεινάσει, πάλι πρέπει να μετακινηθεί για να βρει την τροφή.

Αυτή η ανάγκη για μετακίνηση σε αναζήτηση της τροφής αναπτύσσεται στις ποικιλόμορφες κινήσεις που είναι η εργασία. Η εργασία είναι η κίνηση και δράση του ανθρώπου στον χώρο. Αυτή η μεγάλη κίνηση της εργασίας είναι η συμμετοχή του ανθρώπου στη δημιουργία. Αν δεν έχει τροφή ο άνθρωπος θα πεθάνει, και αν δεν εργαστεί, ή δεν θα έχει τροφή και θα πεθάνει, ή θα ζήσει σαν επαίτης από την ελεημοσύνη των άλλων. Έτσι, πάλι φυσικά, εγείρεται το δικαίωμα εργασίας και το αντίστοιχο καθήκον να μην παρεμποδίζεται αυτή η κίνηση. Εδώ, βέβαια, κάθε άνθρωπος καθώς εργάζεται πρέπει να φροντίζει να κινείται έτσι που να μην

καταπιέζει το ίδιο δικαίωμα σε άλλους, και, ακόμα περισσότερο, τα πρωταρχικά δικαιώματά τους της σωματικής ακεραιότητας και κατοχής χώρου.

5.4 Η εργασία του ανθρώπου εκδηλώνεται με τρεις κύριους τρόπους. Πρώτα είναι η κίνηση της ζωτικής ενέργειάς του προς τα έξω. Αυτή ξεκινάει από τον νου ή την ψυχή του και εκδηλώνεται στην ομιλία, σε εκφράσεις και διάφορες χειρονομίες. Είναι η έκφραση του ανθρώπου – στον λόγο, στο τραγούδι, στη μουσική, στον χορό κλπ. Ο άνθρωπος επιδίδεται σ' αυτή την εργασία χωρίς την ανάγκη πολλής κίνησης στον χώρο ή της βοήθειας συνέργων. Αυτό είναι το φυσικό δικαίωμα έκφρασης.

5.5 Μετά είναι όλες οι πολυποίκιλες κινήσεις στον χώρο, όπως το κυνήγι, η γεωργία, το ψάρεμα, η κατασκευή εργαλείων, κάθε βιοτεχνία και κάθε εμπορική δραστηριότητα. Εδώ ο άνθρωπος μετακινεί το σώμα του από μέρος σε μέρος και χρησιμοποιεί διάφορα σύνεργα για διευκόλυνση. Επιπλέον, θα αναζητήσει γνώση, θα μαζέψει πληροφορίες, θα διατυπώσει ιδέες και θα μεταδώσει τους καρπούς αυτής της προσπάθειας σε άλλους. Είναι το φυσικό δικαίωμα μετακίνησης.

5.6 Παράλληλα, ο άνθρωπος συνεργάζεται με άλλους. Θα σμίξει με άλλους ανθρώπους για αλληλοβοήθεια. Επίσης θα σμίξει με άλλους για απλή συντροφιά και θα βρει το ταίρι του και θα δημιουργήσει οικογένεια. Έτσι εγείρεται το φυσικό δικαίωμα της συνάθροισης, συνεργασίας, οικογένειας κλπ.

5.7 Ο ικανός ενήλικος άνθρωπος θα προμηθευτεί τροφή όχι μόνο για τον εαυτό του αλλά και για τα μικρά παιδιά του – όπως έκαναν άλλοι για τον ίδιο, όταν εκείνος ήταν μικρό παιδί. Η τροφή, και όλα τα άλλα αναγκαία πράγματα, που ένας άνθρωπος μαζεύει χάρη στην εργασία του για τον εαυτό του και τα μικρά του, είναι η περιουσία του. Ότι μαζεύει με την προσπάθειά του – καρπούς από δέντρα, βολβούς από το χώμα, ψάρια από τη θάλασσα κλπ – ανήκει αποκλειστικά στον ίδιο και στα παιδιά του. Έτσι εγείρεται το φυσικό δικαίωμα της περιουσίας.

Αυτό το δικαίωμα επεκτείνεται, εντελώς φυσικά, σε οτιδήποτε κατασκευάσει ο άνθρωπος με την δική του προσπάθεια. Διότι οι άνθρωποι δεν φτιάχνουν και δεν μαζεύουν πράγματα για τη διατροφή του σώματος μόνο. Φτιάχνουν εργαλεία και σκεύη που θα διευκολύνουν την εργασία τους και θα δώσουν άνεση στη ζωή της οικογένειας γενικά. Θέλουν επίσης να έχουν αντικείμενα ομορφιάς – κοχύλια, αστραφτερά πετράδια και μέταλλα, ζωγραφιές και γλυπτές μορφές. Πέρα από τα εργαλεία και τα σκεύη, τα έργα ομορφιάς και τέχνης ικανοποιούν μια βαθύτερη ανάγκη του ανθρώπου.

Όλα όσα μαζεύει και φτιάχνει με την εργασία του ένας άνθρωπος (τρόφιμα, κατοικία, ρούχα, σύνεργα, στολίδια κλπ.) αποτελούν την περιουσία του.

5.8 Ανάλογα, τώρα, με τον τρόπο που ζει ο άνθρωπος, απολαμβάνει την εκτίμηση των συνανθρώπων του. Η περιουσία του είναι προϊόν της εργασίας του πάνω στη γη. Η τιμή (ή υπόληψη) είναι προϊόν του όλου τρόπου ζωής του. Όπως ορισμένα πράγματα της περιουσίας του είναι απαραίτητα και για την εργασία του, έτσι και η τιμή του είναι απαραίτητη και για την εργασία και για τη ζωή του στην κοινότητα. Αν ένας γιατρός ή δικαστής χάσει την υπόληψή του, δεν θα μπορεί να

ασκεί το επάγγελμά του. Η ασπίλωτη τιμή είναι αναγκαία. Αλλά η τιμή φέρνει και αυτή τη δική της ιδιαίτερη ικανοποίηση στον άνθρωπο. Έτσι εγείρεται το φυσικό δικαίωμα της υπόληψης ή τιμής και η Πολιτεία απαγορεύει τη συκοφαντία. Εδώ έχουμε την εντολή «Ου ψευδομαρτυρήσεις».

5.9 Υπάρχει ακόμα μία φυσική ανάγκη – λεπτότερης ποιότητας στη ζωή του ανθρώπου. Αυτή είναι η ειρήνη. Κανένας άνθρωπος δεν θέλει να ενοχλείται καθώς απολαμβάνει τη ζωή του, την εργασία του, την περιουσία και τις τιμές του. Αυτή η ειρήνη μπορεί να είναι ακόμα η ησυχία του ύπνου ή η μακαριότητα του μύστη σε κατάσταση βαθιάς ενόρασης και επικοινωνίας με το Θείο. Μερικοί απαρνούνται τις πλείστες εγκόσμιες δεσμεύσεις και υλικές απολαύσεις για να ακολουθήσουν φιλοσοφικές ή θρησκευτικές πειθαρχίες και να φθάσουν την ύψιστη Αυτογνωσία ή την ένωση με τον Θεό.

6. Έτσι εντελώς φυσικά, στις συνθήκες που ο άνθρωπος διαβιώνει στον κόσμο, εγείρονται 9 βασικά δικαιώματα, που είναι:

1. προσωπική ακεραιότητα
2. ένα κομμάτι γης, που περιλαμβάνει χώρο, αέρα, φως και θερμότητα
3. τροφή
4. έκφραση
5. μετακίνηση
6. συνάθροιση
7. περιουσία
8. τιμή
9. και ειρήνη.

Αυτά είναι 9 «απόλυτα δικαιώματα» με τα οποία οι άνθρωποι, όπως έγραψε ο Μπλάκστοουν, «επενδύθηκαν από τους αμετάβλητους νόμους της φύσης». Αυτά τα δικαιώματα είναι απόλυτα από την ενάσκησή τους. Αν ένα από αυτά καταπιεστεί ή αφαιρεθεί ολότελα, ο άνθρωπος θα πεθάνει γρήγορα ή αργόσυρτα.

Αλλά τι αξία έχουν από μόνα τους αυτά τα δικαιώματα – έστω και αν ονομάζονται «απόλυτα, αναφαίρετα ή αναπαλλοτρίωτα», έστω και αν προέρχονται από «τους αμετάβλητους νόμους της φύσης»;

Τα δικαιώματα, όπως είπαμε (§1), από μόνα τους δεν έχουν καμιά αξία, και στην πραγματικότητα συνεχώς βλέπουμε ότι παραβιάζονται ή αφαιρούνται: δικτάτορες φυλακίζουν, βασανίζουν και εξοντώνουν ανθρώπους· κακοποιοί κλέβουν και σκοτώνουν· ταραξίες συκοφαντούν ή διαταράζουν την ησυχία των άλλων και ούτω καθεξής. Τα δικαιώματα ενός ανθρώπου έχουν μονάχα την αξία που τους δίνουν οι άλλοι.

7. Η πιο σημαντική άποψη βρίσκεται στο σημείο 5.2, στην ανάγκη του ανθρώπου για χώρο ή πιο συγκεκριμένα για ένα κομμάτι της στέρεης επιφάνειας της γης.

Αλλά η νομοθεσία της Πολιτείας, με απίστευτη παραδοξολογία, είναι ασαφής και συγχυσμένη σ' αυτό το σημείο. Ενώ υπάρχουν νόμοι που απαγορεύουν τον φόνο και τη σωματική βλάβη, την κλοπή και τη συκοφαντία, δεν φαίνεται να

υπάρχει κανένας νόμος που να απαγορεύει την στέρηση χώρου, αέρα κλπ. Ή, με άλλα λόγια, ενώ οι νόμοι της Πολιτείας αναγνωρίζουν το δικαίωμα στη ζωή και ακεραιότητα, στην έκφραση και μετακίνηση, στην περιουσία και υπόληψη, κανένας νόμος **δεν αναγνωρίζει το δικαίωμα στην ελεύθερη πρόσβαση σε ένα κομμάτι γης παρότι αυτό είναι ακόμα πιο απαραίτητο από την περιουσία και την υπόληψη!**

Αυτή η τρομερή παράλειψη θα έπρεπε να προσελκύσει το άμεσο και εντονότατο ενδιαφέρον κάθε πολίτη, αφού αφορά την ίδια την ύπαρξή του. Εντούτοις τέτοια είναι η τρομακτική άγνοιά μας, που ακόμα και όταν άλλοι μας υποδείχνουν αυτό το σημείο, δηλαδή αφενός την απόλυτη ανάγκη για γη (όπως για την ακεραιότητα, έκφραση και περιουσία) και αφετέρου την παράλειψη της Πολιτείας να θεσπίσει κάποιο νόμο που να διασφαλίζει αυτό το απόλυτο φυσικό δικαίωμα για όλους εξίσου τους πολίτες, έχουμε δυσκολία να το καταλάβουμε.

Επιπλέον υπάρχει και φοβερή σύγχυση. Στη σκέψη των ανθρώπων η γη, η στέρη επιφάνεια του πλανήτη, θεωρείται περιουσία – «ακίνητη περιουσία»! Αλλά όπως είδαμε η «περιουσία» (στο 5.7) είναι προϊόν της εργασίας του ανθρώπου. Η γη καθεαυτή, όπως ο αέρας, το φως και το νερό, δεν είναι προϊόν ανθρώπινης εργασίας αλλά προϋπάρχει του ανθρώπου κατά μερικά δισεκατομμύρια χρόνια!

Δεν μπορεί λοιπόν η γη να είναι «περιουσία» ή, όπως αλλιώς λέγεται, «ιδιοκτησία». Δεν κατανοούμε πως άλλο είναι «κατοχή» γης και άλλο «ιδιοκτησία» (ή «περιουσία»). Αυτό οφείλεται κυρίως σε εδραιωμένα συμφέροντα που δίνουν πλούτο και εξουσία στους ιδιοκτήτες και τους επιτρέπουν να ασκούν έλεγχο πάνω σε άλλους συνανθρώπους τους μειώνοντάς τους σε μια ύπουλη κατάσταση εξάρτησης και καμουφλαρισμένης δουλείας.

Τα περισσότερα κοινωνικά προβλήματα της εποχής μας (όπως η αυξανόμενη διαφορά μεταξύ πλούσιων και σχετικά φτωχών) – εφόσον μένουμε στο πλαίσιο της Πολιτικής Οικονομίας – οφείλονται απλά στην παραγνώριση αυτού του φυσικού δικαιώματος και στην παράλειψη της κοινωνίας να το διασφαλίσει με νόμους. Η πολυνομία και ο παρεμβατισμός του κράτους έρχονται ως συνέπεια όχι μόνο της επιθυμίας των κυβερνητών για ίδιον όφελος αλλά και αυτής της παράλειψης.

Θα επανέλθω.

Νικόδημος